

Hogyan tették le ma száz éve a Lánchid alapkövét?

Szép nyári alkonyat volt ez, száz esztendeje! A partokon embersokaság hömpölygött, a hajóhid egyre vészesebben dübörgött a hintók kerekai alatt, láncai nyikorogtak, vén bordái ropogtak, mintha fájna már neki az élet, vagy félne, hogy ennek az életnek nemsokára vége szakad. A folyam medréből fenyegetően és sötét-komorán emelkedett ki két óriás: annak a hidnak a két foka Buda és Pest felől, amely véget vet majd a szuette, félig elrothadt, imbolygó hajóhid életének. De amint sötétedett az ég és leszállt az este, a két kőóriás homlokán valami föllobbant: tüzes fénycsóva, lobogó máglya gyulladt ki a budai és pesti hidfokon. A két kőkolosszus néhány perc múlva olyan volt az örömtüzek zöld és biborszín lobogásában, mint két títán, amelynek a haját Prometheusz gyújtotta meg az Olympusról ellopott tüzcsovával...

Fényárban uszott a két Duna-part, Buda és Pest felől, fáklyák üzkigyói húzódtak végig a partokon, a lompionok ezrei libegtek-lobogtak, mint a liderctüzek és a nemrég felépült Vigadó előtt, a parton, a hajóállomás közelében nemcsak Pest és Buda magisztrátusának egész tekintélyes polgársokadalma gyülekezett, hanem ott voltak az ország főméltóságai is. A hajóhid felől arannyal ékes diszhintó gördült a kaszinó élé, huszárszerdesi atilában, nyusztrpémes mentében lépett ki belőle, lelkes eljenriadalom közben József, a magyarok rajongva szeretett nádora. Felment a kaszinó erkélyére.

A Bécsből érkező hajót várták, mely földézetén hozza a főséged császár és király, V. Ferdinánd személyének képviselőjét, Károly főherceget, a bátor hadvezért, ki Aspernnél megverte Napoleon császár seregeit.

Rakéták Vác felől

8 órakor este már türelmetlenül lobogtak a fáklyák. Hol kék a hajó? Csak nem történt valami baj a Dunán?

A belvárosi templom tornyában elütötte már a kilenct, a nádor többször megjelent az erkélyen, láthatólag ő is türelmetlen volt. A tömeg fölmorajlott néha, azután csönd lett. Kilenc óra után tíz perccel a Gellérthegy felől éles trombitajel harsant. A várakozó urak és a tömeg jórésze tudta már, hogy ez mit jelent. A Gellérthegy ormára kiállított őrszem megpillantotta a messzi fényt: a rakétákat, amelyeket Vác előtt, a szigeten röptettek a magasba. Ez volt az előre megbeszélte jeladás, ez adta hírül Budának és Pestnek, hogy az „I. Ferenc” Bécs felől Vác alá érkezett és sebesen halad a főváros felé.

A nádor a kaszinó erkélyén arról beszélgetett az urakkal, hogy bizony nem csoda, ha ilyen nagyot késett a kedves rokon hajója, mivelhogy a Duna Pázsony és a Csallóköz táján fölötté alattomos folyam, csupa sziget, nádas, homokpad és zátony, Pellegri kapitánynak ugyancsak kerülnie kell, ha vigyázni akar a gondjaira bizott egyetlen gőzhajóra, az „I. Ferenc”-re — és főként fenséges utasára.

Fél 11-kor az „I. Ferenc” végre megérkezett... József nádor Károly főherceg elé sietett és köszöntötte őt a nemzet nevében, megcsókolták, átölelték egymást, a nádor bemutatatta a várakozó urakat, közöttük Széchenyi István grófot, aki az új Lánchidat oly hősi küzdelmek után életre hívta, majd beültek a diszhintóba és mialatt durrogtak a tarackok a partokon s tüzes rakéták röpödték a holdvilágos ég felé, a fényzőnben és az üdvivalgásban a budai lovas polgárok diszkisérével a budai Vár felé hajtottak, egyelőre csak a

nyikorgó és dübörgő hajóhidon keresztül.

De az épülő Lánchid — inkább ígérkezett még, mint épült! — már a Bécsből érkezett fenséges vendég szemébe lobbantotta jövő dicsőségének fényeit: e percben nemcsak a két hidfok tűzszlopai csaptak a magasba, bengáli fényrel borítva be a Dunát, hanem az állványokon szinte egyszerre gyulladt ki 18.000 picinyke lámpa.

Másnap, — ma 100 éve, 1842 augusztus 24-én! — volt a korszakalkotó nagy mű alapkövének ünnepélyes letétele. Délután 5 órakor talpon volt már Pest-Buda. Még a bábész sokaság is ünnepelőbe öltözött.

Sokan voltak a tömegben, akik bizalmatlanul nézték az állványokat, az egymásra halmozott termésköveket, vasrudakat, és megfogadták, hogy erre az „istenkísértő léglövegős micsodára” rá nem teszik a lábukat sohasem. A hajóhidon végig fehér-dolmányos, kék-nadrágos katonák álltak sorfalat. De csak az egyik oldalon.

A hid másik oldalán a budai és pesti „polgárkatonaság” állt feszesen. A parti házakon hatalmas piros-fehér-zöld zászlók lengedeztek, a Lánchid-udvar pa-

lánkjait és gerendáit beborította a babor, Magyarország címerei virítottak a gerendákon és a zászlók földig hajoltak, mikor megérkezett arannyal ékesített diszhintóján József nádor, aki ezredének, a Nádor-huszároknak ezüstszinóros, buzavirágkék dolmányát viselte.

Néhány perccel 5 óra előtt a Gellérthegy felől megdördültek az ágyuk. Megremegett a levegő, szinte megmozdultak a házak is.

A Lánchidudvaron belül és a kapuban festői kép bontakozott ki. Meggyaszint, zöld, vadgalambszín, égszínkék selymek és bársonyok, aranybrokátok és ezüstök, nyusztrpémes és medvebőrök, ékes nemzeti diszruhák káprázatos pompája volt ez, az atilákon és a mentéken a régi ötvösművészet remekei ragyogtak. Az egyházfejedelmek babor és violaszín kappái szinte szerényen hatottak ebben a fejedelmi ékességű büszke csoportban, nem is szólva Széchenyi István grófról, aki a legegyszerűbb fekete magyar diszruhát viselte és a hidépítő két Clark-testvérről, akik ugyancsak feketében, polgári öltözékben várakoztak a kapu előtt.

„Két összefonódó kéz...”

A századik üdvölés is eldőrdült és abban a pillanatban gördült a hatlovas diszhintó a Lánchidudvar bejárása elé. Károly főherceg skárlátpiros magyar tábornoki diszben lépett ki a kocsiból és haladt a nádor jobbja felé a diszsátorba, nyomában főurak vitték a magyar birodalmi zászlókat, amelyek tarka színeik pompájában szinte beborították az előkelő sokaságot.

A sátorban ezüst tálcán ott voltak a Lánchid tervei, az emléklevél, melyet Ferdinánd császár és király sajátkezű aláírása ékesített, — gyönyörű, remekbekerült betűt a budai Heuffel Károly mester rajzolta! — valamint az ezüst kalapács és az ékes kőműveskanál.

Ezt a kőműveskanalat érdemes volt szemügyre venni. A hidépítő

Clark Vilmos rajzai alapján londoni ötvösök készítettek, szinezüstből. A Lánchid domború képe ékesítette és elefántcsontból faragták a fogantyúját, amelynek vége a magyar korona, még pedig aranyból. A csontfogantyuba Magyarország címere illesztették. Gyönyörű zománcmunka volt ez a cimere, a nyelet pedig kecses formájú arany virágoglár csatolta az ezüstkanálhoz. A virágoglár két összefonódó kezet fűzött össze, jelképezve Pest és Buda összeforrását e hid által. (Holott Pest és Buda előljárói nem nagyon akarták összefogódzkodni és ugyancsak protestáltak a hid ellen, a maguk önállóságát féltve). Hiszen protestált az ellen más is: sok vármegye követé szavazott ellene az országgyűlésen!...

Ünnepség a Duna fenekén

Nem egyezhetnek bele, semmiképpen sem, hogy a hidon demokrácia legyen: a nemesember is vámot fizessen, csakugy, mint a jobbágy, vagy a polgár! A kőműveskanálba ezt a felirást vésték: „A budapesti Lánchid alapköve ünnepélyes letételét fonsé-

ges ausztriai örökös főherceg Károly ő cs. és kir. uralkodó föls. nevében ezzel méltóztatott végbevinni. Augusztus 24. d. 1842.”

Károly főherceg jelt adott, mire előlépett a két hidépítő, Clark Adám és Tierney-Clark Vilmos, nyomukban Tasner An-

tal, Széchenyi bizalmasa, a hid-építő társaság titoknokai. Bibor-párnákat tartottak a kezökben. E párnákra helyezték el az építési terveket, az emléklevelet, a kőműveskanalat, a kalapácsot és az 1842-ben használatos arany, valamint ezüst pénzeket. Megindultak a széles lépcsők felé: az egyik lépcsőt skárlátvörös, a másikat smaragd zöld szövettel vonták be. Ezeket a hosszú lépcsőkön, amelyek odalenn a mélységben, középtűt találkoztak, vitték le a párnákat a zárógát belsejébe.

A „Pesti Hirlap” tudósítója, Kossuth Lajos szerkesztő igyekezett előbbrejutni, hogy a tudósítást minél hitebben megírhasssa és vele tartott Széchenyi lapjának, a „Jelenkor”-nak névtelen ifju riportere is. Följegyezték híven, hogy a terveket Clark Adám vitte, míg Clark Vilmos a remekművű kanalat. Széchenyi barna kezében a kalapácsot markolta, Tasner titoknok pedig az oklevéltekerécsét hordozta.

Odalenn, a mélységben, a Duna fenekén, zöld posztóval befont szék sorakoztak amfiteátrumszerűen és ennek a félkörnek a közepén selyemsátor állt a főherceg számára. Ebben a sátorban selyemhevederes karcsúkat várták a magas vendéget és a legfőbb méltóságokat. A zárógát belsejében, amely tarka szőnyegekkel volt borítva és a magyar birodalmi színek selymeivel sátorra átalakítva, a félkörben percek alatt és némán bontakozott ki a káprázatos csoport.

Mély csönd támadt odalenn a Duna fenekén, nemcsak a pillanat ünnepélyessége, nemcsak a császár személyét képviselő főherceg jelenléte szerezte e különös, szinte dermedt csöndet, hanem szinte egyszerre szorította össze mindenkinek a szívét a gondolat: e selyemtől, bibortól, bársonytól, drágakövektől ékes, káprázatosan fényes, büszkén tündöklő sokadalom, ez az egész mesebéli kép — itt lenn van, a Duna fenekén, fölöttünk a víz árja hömpölyög, az ősi folyam rabjai vagyunk, mindannyian Isten kezében...

És az ünnepélyes csendben megszólal Tasner titoknok hangja. Felolvasta az oklevelet, melyet a császár aláírt. „A Duna partjait Buda és Pest városai közt egybekötendő álló hid minél előbbi létesítésének eszméjét Széchenyi István gróf néhány budapesti s egyéb honi lakosok magánykörében, később „budapesti hidegyesület” címe alatt alakult társaság előtt pendítvén meg...”

És megelevenedik e felolvasás alatt az egész hősi küzdelem. 1832-ben Andrassy György gróffal végigjárta Angliát, megnéz minden hidat, terveket tanulmányoz, tanul, azután emlékiratokat, röpiratokat, cikkeket ír fáradhatatlanul, izgat, agitál, gyűjt,

az országgyűlés elé viszi az ügyet, ahol József nádor, minden magyar ügy atyai pártfogója, a Lánchid eszméjét is a maga ügyének tartja, végül V. Ferdinánd az 1836:XXVI. t.-c.-ben szentesíti az országgyűlés akaratát, megalakul a részvénytársaság és egy országos küldöttség, Széchenyi fanatikus lelkesedése megnyeri Sina György báró, a dús gazdag bankár millióit és 1839 októberében elkezdik a munkát, 1840-ben szerződést kötnek a bankárral: a hid épülni fog, összeköti a két testvér-fővárost, összeköti az ország két részét, utak építésére kényszerít bennünket, összefűzi Keletet Nyugattal...

És áthidalja a mély szakadékot a nemesi és polgári világ között, mert az első rést üti a nemesi kiváltságokon — gondolja magában e percben Kossuth szerkesztő, aki néhány nap múlva a Pesti Hirlap hasábjain mindezt ki is fogja fejteni bőven, egy vezércikkben.

Mialatt Tasner felolvassa az emléklevelet, harsány éljenkiáltások hangzanak, majd megrázkódik az egész zárógát belseje, talán még a Duna hajjai is feltornyosodnak fölötté, olyan eljenriadalom reszketette meg a mély akna falait, mert e percben Széchenyi István gróf, a hid atyja, és a hid tervezője, Clark Vilmos, ott állnak az alap és fedélgránit kölapjai között és mindenek szemelátára boldogan és mosolyogva rázzák meg egymás kezét...

A következő percben a négy-szögletű kő belsejében, ércszekrényke védőlapjai között elhelyezik az arany meg ezüst pénzeket, az alapítólevelet és a terveket. Az ércszekrényt maga a főherceg zárja be, a kő két lapja összecsukódik, a főherceg kezébe veszi a remekművű kanalat, amelyből jelképesen tapasztómaltartónt a kőre, majd a kalapácsot adja fehérkesztyűs kezébe Széchenyi gróf és ő a kalapácsal háromszor megérinti a gránitkövet.

E három kalapácsütéssel fejeződik be az alapkövetétel ünnepsége, 1842 augusztus 24-én délután, mikor a belvárosi templomban éppen litániára harangoznak...

EGYKORU KÉP A LÁNCHID ÉPÜLŐ PILLÉRJÉRŐL